

Santeri Ahde

KANTIN TRANSENDENTAALISEN DEDUKTION A- JA B-VERSIOIDEN VERTAILU

Molemmat deduktion versiot rakenteellisesti
yhteensovittavan tulkinnan hahmotelma

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta
Kandidaatintutkielma
Toukokuu 2021

TIIVISTELMÄ

Santeri Ahde: Kantin transsendentaalisen deduktion A- ja B-versioiden vertailu
Kandidaatintutkielma
Tampereen yliopisto
Filosofian tutkinto-ohjelma
Toukokuu 2021

Puhtaiden ymmärryksenkäsitteiden transsendentaalinen deduktio on yksi tärkeimmistä, ellei jopa tärkein, Immanuel Kantin (1724–1804) *Puhtaan järjen kritiikki* (1781/1787) -teoksessaan käsittelemistään aiheista itse teokselle ja Kantin koko filosofialle. Kant, hänen kannattajansa ja kriitikonsa laittoivat, eivätkä siis turhaan, paljon painoa kyseisen deduktion onnistumiselle, Kantin kaiken muun filosofian ollessa sen varassa. Alitoksen deduktiota ei kuitenkaan oikein ymmärretty ja se onkin yksi niistä kohdista, jotka Kant lähes kokonaan uudelleenkirjoitti *Puhtaan järjen kritiikin* toiseen painokseen jättäen deduktiosta koskemattomaksi ainoastaan sen esittelevän luvun. Uudelleenkirjoittamisesta kuitenkin seurasi, ettei näiden kahden eri version yhteensovittavuus ollut lainkaan ilmeistä tehden näiden vertailusta varsin mielenkiintoista, varsinkin kun huomioimme, että Kant vakuutti näiden versioiden olevan yhteensopivia ja todistuksen lepäävän samalla perustalla kummassakin.

Transsendentaaliseen deduktioon liittyy niin paljon tulkinnallisia ongelmia, etten voi millään käydä niitä kaikkia läpi. Ainoa varsinainen sisällöllinen ongelma, josta puhun, on se, kuinka meidän tulee ymmärtää käsitteiden, erityisesti kategorioiden, suhde intuitioihin. Deduktion tarkoituksena näyttäisi olevan selittää, kuinka kategoriat ovat kokemuksen kohteiden mahdollisuuden ehtoja. Intuitioiden voitaisiin näin ajatella tulevan deduktiossa näytetyiksi kategorioista riippuvaisina. Kuitenkin deduktion tarve syntyi siitä, että intuitiot tulevat annetuiksi kategorioista riippumatta. Tulen esittämään, että riippuvuus voidaan ymmärtää tavalla, jossa emme joudu ajattelemaan intuitioita käsitteistä riippuvaisina.

Tulen tulkitsemaan molempia deduktion versioita tavalla, joka sallii tämän yhteensopivuuden sekä samaan perustaan perustuvan todistamistavan. Esitän molempien deduktion versioiden jakaantuvan kolmeen osaan, jotka vastaavat molemmissa rooleiltaan toisiaan. Tarkoituksenani on ensin motivoida tällainen jaottelu ja sitten selittää tulkitsemalla Kantin tekstiä näiden kohtien sisällöt sekä niiden roolit. Esitän, että molemmissa deduktioissa Kant ensin aloittaa deduktionsa tutkimalla kognition mahdollisuuden ehtoja, mikä muodostaa deduktion subjektiivisen puolen. Tämän jälkeen Kant pyrkii selvittämään näiden subjektiivisten sääntöjen objektiivisuuden kahdessa askeleessa. Ensimmäisellä näyttämällä kategorioiden soveltamisen mahdollisuuden kokemukseen ja toiseksi lopettaen deduktion näyttämällä kategorioiden pätemisen kaikkiin kokemuksen kohteisiin.

Avainsanat: Immanuel Kant, transsendentaalinen deduktio, Puhtaan järjen kritiikki, kategoriat

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

Sisällys

1. Johdanto	4
2. Alustava katsaus A- ja B-deduktioiden rakenteisiin ja tulkinnallisiin ongelmiin	5
3. Subjektivisen deduktion ja ensimmäisen askeleen välinen yhteys	8
4. Argumentin ylhäältä tarpeellisuus argumentille alhaalta	15
5. B- deduktion §:n 24 merkitys §:lle 26 sekä suhde ylhäältä argumenttiin	20
6. Esitystapojen eroavaisuuksista	25
Lähteet.....	26

1. Johdanto

Immanuel Kantin *Puhtaan järjen kritiikki* (1781/1787) teoksessa olevaa puhtaiden ymmärryksenkäsitteiden transsendentaalista deduktiota voidaan pitää sekä teoksen että Kantin koko kriittisen filosofian kaikkein keskeisimpänä lukuna. Deduktion tarve syntyy jaosta aistimellisuuteen ja ymmärrykseen. Aistimellisuus antaa meille kohteet intuitioiden kautta ja ymmärrys ajattelee niitä käsitteiden avulla. Nämä kaksi kognitiolähdettä sisältävät molemmat omat periaatteensa suhteessa kokemukseen eli empiiriseen kognitioon. Aistimellisuuden puhtaat muodot eli aika ja avaruus pätevät kaikkiin kokemuksen kohteisiin välttämättä, kohteiden tullessa meille annetuiksi vain näiden kautta. Asia ei kuitenkaan ole yhtä helppo ymmärryksen puolella, sillä vaikka voimmekin saada haltuumme ymmärryksen puhtaat säännöt, mikään näiden sääntöjen löytämisessä ei takaa, että ne pätevät kaikkiin kokemuksemme kohteisiin. Kant kirjoittaa seuraavalla tavalla:

“Ymmärryksen kategoriat eivät sitä vastoin representoi lainkaan ehtoja, joiden alaisuudessa kohteet tulevat intuitiossa annetuksi, ja siten voisi hyvinkin ilmetä kohteita ilman, että niiden täytyisi välttämättä sopia ymmärryksen funktioihin, jolloin ymmärrys ei siis sisältäisi *a priori* niiden ehtoja. Tässä tulee esiin se vaikeus, jota emme kohdanneet aistimellisuuden alueella, eli miten ajattelun *subjektiiviset ehdot* voivat olla *objektiivisesti päteviä...*” (A89/B122)

Ongelma on varsin helppo ymmärtää: eihän siitä, että meidän on ajateltava kohteitamme tietyllä tavalla seuraa, että kaikki meille ilmenevät kohteet ovat ajattelumme mukaisia. Transsendentaalisen deduktion tarkoituksena on näyttää, että puhtaat ymmärryksenkäsitteet siis kategoriat pätevät kaikkiin kokemuksen kohteisiin. Tapa todistaa kategorioiden pätevyys kaikkiin kokemuksen kohteisiin on Kantin mukaan osoitettavissa niin, että näytämme kategorioiden tekevän kokemuksen kohteet mahdollisiksi (A92/B124). Kant kuitenkin uudelleenkirjoitti deduktion lähes kokonaan *Puhtaan järjen kritiikin* toiseen laitokseen, tästä juontuvat nimitykset A- ja B-deduktio, eikä ole selvää, ovatko ne yhteensovitettavissa. Kant kuitenkin itse ajattelin näiden eri versioiden olevan yhteensovitettavissa ja niiden eroavan ainoastaan esitystavaltaan ei perustaltaan (Ak: 4:476). Kahden eri version olemassaolo, niiden eroavaisuudet ja Kantin vaatimus niiden yhteensopivuudesta tekevät näiden versioiden vertailusta hedelmällisen tutkimuskohteen. Tarkoitukseni on antaa deduktion molemmat versiot yhteensovittavan tulkinnan hahmotelma, jossa näytetään mitä rooleja eri deduktion osat näyttävät ja kuinka esitystavan eroavaisuus vaikuttaa deduktion versioiden argumentaatioon.

Käsittelen ensin luvussa kaksi deduktion rakenteita sekä tulkinnallista ongelmaa liittyen siihen, minkälaisessa suhteessa käsitteet ja intuitiot ovat toisiinsa. Luvussa kolme taas pyrin antamaan tulkinnan subjektiivisen deduktion ja ensimmäisen askeleen välisestä suhteesta. Luvussa neljä taas selitän sen, mitä alhaalta argumentti vaatii ylhäältä argumentilta. Luvussa viisi teen samanlaisen

tarkastelun §:n 24 ja §:n 26 suhteen. Lopuksi luvussa kuusi annan tulkinnan lopullisen muotoilun ja selvennän esitystapojen eroja.

2. Alustava katsaus A- ja B-deduktioiden rakenteisiin ja tulkinnallisiin ongelmiin

Molempia deduktioita luonnehtii niiden jakautuminen kahteen osaan. A-deduktion ensimmäistä osaa on ollut tapana kutsua *subjektiiviseksi* deduktioksi, joka koskee kokemuksen mahdollisuutta, ja toista osaa *objektiiviseksi* deduktioksi, joka koskee kokemuksen kohteiden mahdollisuutta. Lisäksi objektiivinen deduktio on tavattu jakaa samaten kahtia *argumenttiin ylhäältä* ja *argumenttiin alhaalta*. B-deduktio taas jakaantuu hyvin selkeästi kahtia §:n 20 ja §:n 21 kohdalla, edellisessä suoritetaan syllogismien sarja ja jälkimmäisessä kommentoidaan sen tuloksia. Avaammekin nyt ensin B-deduktion tulkinnallista ongelmaa eli sitä, kuinka meidän on ymmärrettävä deduktion molempien askeleiden suhde toisiinsa.

B-deduktiota riivaa näet omanlaisensa tulkinnallinen ongelma, sillä useiden Kant –tutkijoiden mielestä deduktion päämäärä saavutetaan tässä versiossa kaksi kertaa, ensin §:ssä 20, jossa syllogisminsa lopussa Kant toteaa: “Siispä kaikki moninaisuus jossakin annetuissa intuitiossa on välttämättä kategorioiden alainen.” (B143) Tehtävänämme oli deduktiossa taata, että kaikki meille annetut kohteet, jotka rajoitetun luontomme vuoksi tulevat annetuiksi intuitioiden kautta, ovat kategorioiden alaisia ja jos Kant kerran tämän toteaa §:n 20 lopussa, emmekö siis voi pitää deduktioimme päämäärää saavutettuna? Deduktio kuitenkin jatkuu ja §:ssä 26 Kant vaikuttaisi toteavan samanlaisen johtopäätöksen taas uuden syllogismin lopuksi: “...niin kategoriat ovat kokemuksen mahdollisuuden ehtoja ja pätevät siten *a priori* myös kaikkiin kokemuksen kohteisiin.” (B161) Ensikatsaukselta nämä vaikuttavat samalta tulokselta, mutta meillä on hyviä syitä olla hyväksymättä tällaista näkemystä. §:ä 20 seuraavassa §:ssä 21 Kant kirjoittaa seuraavalla tavalla siitä, mikä hän katsoo §:ssä 20 tulleen osoitetuksi:

“Edellä olevassa lauseessa on siten annettu alku puhtaiden ymmärryksenkäsitteiden *deduktiolle*...
Jatkossa (§26) osoitetaan siihen tapaan perustuen, jolla empiirinen intuitio tulee aistimellisuuteen annetuksi, että sen ykseys ei ole mikään muu kuin se, jonka kategoria määrää aikaisemman §:n 20 mukaan annetun intuition moninaisuudelle, ja deduktion päämäärä saavutetaan täysin vasta selvittämällä sen *a priori* -pätevyys suhteessa aistiemme kohteisiin.” (B144–145)

Kant ei siis katso deduktion päämäärän olevan saavutettu vielä §:ssä 20, vaan sen olevan vasta alussa. Huomaamme myös §:n 20 olevan deduktion onnistumiselle pakollinen askel, jolloin se on vaadittava §:n 26 argumentin onnistumiseen, joten emme voi irrottaa kumpaakaan toisistaan. Tämän on tuonut esille Dieter Henrich (1969, 642), joka muotoilee onnistuneelle B-deduktion tulkinnalle kriteeriksi: “[V]astoin ensivaikutelmaa, että nämä kaksi johtopäätöstä vain määrittelevät saman proposition, osat

20 ja 26 tarjoavat kaksi argumenttia hyvin erilaisin tuloksin ja että nämä yhdessä antavat transsendentaalisen deduktion yhden todistuksen.” Monien muiden tavoin katson Henrichin kriteerien olevan oikeilla radoilla, mutta haluan vielä lisätä muitakin kriteereitä. Kaikista tärkein lisäkriteeri on se, että §:n 24 tulee olla oleellinen osa B-deduktiota, muutoin olisimme varsin oudossa tilanteessa, sillä Kant käyttää varsin paljon tilaa deduktiossaan §:ään 24 ja jos emme jollaintavalla tuo sitä deduktioomme, trivialisoiimme suuren osan B-deduktiosta. Sen roolin täytyy vieläpä olla sellainen, ettemme voi siirtyä suoraan §:stä 20 §:ään 26, vaan §:n 24 täytyy olla jotenkin läsnä §:ssä 26, sillä vain tämä takaa sen ei-triviaalisuuden.

Huomaamme pitävämme halussa nyt kahta deduktion versiota, jotka kummatkin sisältävä kolme osaa. Kaikista luontevin tapa lukea olisi ajatella näiden osien vastaavan tarkoitukseltaan toisiaan kummassakin deduktiossa. Tällaisessa luennassa subjektiivinen deduktio ja ensimmäinen askel vastaisivat rooliltaan toisiaan, argumentti ylhäältä ja §24 sekä argumentti alhaalta ja §26 vastaisivat rooliltaan toisiaan deduktiossa. Luentamme tuo mukaansa A-deduktion objektiivisella puolella olevan *ylhäältä-* ja *alhaalta argumenttien* välisen suhteen samanlaiseen valoon kuin B-deduktion §:n 24 ja §:n 26. Joudumme samalla tavalla selittämään, kuinka *argumentti ylhäältä* on relevantti deduktiolle ja kuinka sitä tarvitaan *argumentin alhaalta* tueksi.

Transsendentaalisen deduktion esittelevässä luvussa oleva maininta oikeusoppineista, jotka jakavat kysymykset oikeutta (*quid iuris*) ja tosiseikkoja (*quid facti*) koskeviin ei ole sattumaa tai pelkkää koristelua. (A84/B116) Henrich (1989, 32) ajattelee Kantin ottaneen aikansa lakikäytännöistä ja deduktion viittaavan deduktiokirjoituksiin (*Deduktionsschriften*). Vaikka deduktiossa onkin kyse oikeutuksesta se ei tarkoita, etteikö se lähde joistain tosiseikoista, jotka kantavat oikeuttavaa voimaa. Tulen argumentoimaan kuinka molemmissa deduktion versioissa on nähtävissä kaksi oikeuttavaa voimaa kantavaa tosiseikkaa: transsendentaalisen estetiikan tulokset sekä transsendentaalinen apperseptio. Voimme viedä analyysiamme vielä pidemmälle ja antaa alustavan luonnehdinnan jokaiselle deduktion askeleelle. Henrich (1989, 34) huomauttaa, että deduktiokirjoituksiin oli tapana liittää erillinen lyhyt tiivistelmä (*Kurzer Begriff*) deduktion pääkohdista. Tämä on täsmälleen sama termi, jota Kant käyttää antaessaan B-deduktion lopussa lyhyen kuvauksen deduktion rakenteesta. Kant selkeästi rinnastaa oman deduktionsa aiempiin lakikäytäntöihin, joten jos haluamme saada kuvan deduktion rakenteesta, jonka oletan käyvän yksiin deduktion pääkohtien kanssa, on meidän parasta katsoa kyseistä tiivistelmää. Huomamme siinä kolminaisen jaon:

”(1) Se on puhtaiden ymmärryksenkäsitteiden... esittely kokemuksen mahdollisuuden periaatteina, (2) niiden jälkimmäisten esittely ilmentymien *määräytymisenä* avaruudessa ja ajassa *yleisesti*, (3) ja lopuksi tämän määräytymisen esittely apperseption *alkuperäisen* synteettisen ykseyden periaatteesta ymmärryksen ja avaruuden sekä ajan (alkuperäisen aistimellisuuden muotoina) välisen suhteen muotona” (B168–169, käännöstä muokattu)

Puhuimme edellä erottelusta, jonka tein subjektiiviseen ja objektiiviseen osaan, subjektiivisen ollessa kokemuksen mahdollisuuden ehtojen esittely. Deduktion osat ovat ilmeisesti siinä järjestyksessä, missä ne tulevat tekstissä vastaan, jolloin näemme, kuinka ensimmäinen askel koskee juuri kokemuksen mahdollisuutta. Meidän ei tarvitse kuitenkaan olla epävarmuudessa tästä asiasta, sillä Kant sanoo tämän eksplisiittisesti §:n 26 alussa:

”[T]ranssendentaalisessa deduktiossa esitettiin niiden [kategorioiden] mahdollisuus *a priori* -kognitioina intuition kohteissa (§20, 21). Nyt on mahdollisuus saada *kategorioiden välittämä a priori* -kognitio niistä kohteista, jotka voivat ylipäättänsä esiintyä aisteillemme...” (B159)

Ensimmäisessä askeleessa ei siis ole todistettu kategorioiden antavan meille vielä *a priori* kognitiota, vaan olevan mahdollisia *a priori* kognition elementtejä. Huomattavaa tässä vaiheessa on, että yleisyys liitetään toiseen askeleeseen (erityisesti §:ään 24, mutta sanoisin sen liittyvä koko toiseen askeleeseen). Kun taas mahdollisuus liitetään ensimmäiseen, eikä se vielä itsessään anna *a priori* kognitiota. Näin saadaan deduktiolle selkeä rakenne: Subjektiivinen deduktio ja ensimmäinen askel esittelevät kategoriat kokemuksen mahdollisuuden ehtoina, muttei vielä *a priori* kognition lähteenä. §:ään 24 ja ylhäältä argumenttiin taas liitämme kategorioiden näyttämisen ilmentymien määräytymisenä ajassa ja avaruudessa yleisesti. Tämä todistaa niiden olevan *a priori* kognition osia sekä näyttää niiden objektiivisen reaalisuuden. Lopuksi §:ssä 26 ja alhaalta argumentissa näytetään tämän ylhäältä argumentin ja §:n 24 mukaisen määräytymisen ulottuminen kaikkiin kokemuksen kohteisiin, mikä osoitetaan ajan ja avaruuden suhteella apperseptioon.

Enkö kuitenkin ole ristiriidassa itseni kanssa, eikä sanomani mukaan kognition tulisi syntyä pelkästä käsitteen ja intuition yhteydestä riippumatta siitä, onko intuitio subsumoitu oikein käsitteen alle, eihän kognition tarvitse olla välttämättä tosi. Tällöin §:n 20 tulisi voida antaa *a priori* kognitioita, vaikkakin kenties valheellisia sellaisia. Väite saattaa vaikuttaa voimakkaalta aluksi, mutta huomautan kategorioiden olevan luonteeltaan sellaisia, ettei niille voida antaa koskaan niitä vastaavaa intuitiota sellaisella tavalla, että niistä voitaisiin saada *a priori* kognitiota. Juuri tämä tekee niiden soveltamisesta ja objektiivisen realiteetin osoittamisesta vaikeaa. Jos muodostaisimme kognition empiirisellä intuitiolla ja kategorialle ei kognitio olisi *a priori*. Emme taas voi käyttää ajan ja avaruuden *a priori* intuitioita tai matemaattisia konstruktteja, sillä kategorioista saatavan kognition tulisi edetä aina käsitteistä intuition, eikä toisin päin kuten on matemaattisten peruslauseiden kohdalla. (A159–160/B198–199)

Kuten lukija saattaa huomata edellisessä luonnehdinnassa näyttäisi olevan jännite, sillä intuitiot tulevat ymmärryksestä ja täten käsitteistä riippumatta annetuiksi, mutta samalla deduktion tulisi näyttää, kuinka kategoriat tekevät kokemuksen kohteet mahdollisiksi. Siksi onkin varsin tärkeää kysyä, kuinka riippuvaisia intuitiot ovat käsitteistä? Voimme jakaa samalla tulkinnat karkeasti

kahteen seuraten Colin McLearnin (2020) jaottelua. Ensinnäkin non-konseptualistisiin tulkintoihin, jotka pitävät intuitioita riippumattomina käsitteistä ja samalla myös kategorioista. Toiseksi voitaisiin ajatella, että intuitiot ovat kuin ovatkin riippuvaisia käsitteistä, ainakin jollain tavalla. Tällaisia tulkintoja voidaan pitää konseptualistisina. On toki muitakin tapoja jakaa erottelu konseptualistisiin ja non-konseptualistisiin tulkintoihin kuin intuitioiden ja käsitteiden riippuvuussuhde, kuten sen mukaan, onko intuitioilla käsitteellistä sisältöä. Seuraan kuitenkin erottelua riippuvuussuhteen mukaan, sillä se on deduktion tulkintojen kannalta ratkaiseva erottelu. Kannatan tulkinassani non-konseptualistista tulkintaa, joten en käy konseptualistisen tulkinnan ongelmia läpi muuten kuin huomauttamalla, että se näyttäisi vain olevan deduktion alkuasetelmaa vastaan. Tämän he tosin usein huomauttavatkin, kuten Hannah Ginsborgin (2007, 70–71), jonka mukaan Kant ei todellisuudessa ajattele ilmentymien olevan kategorioista riippumattomia, vaan tämän olevan vain mahdollisuus deduktion alussa, jonka deduktio poistaa näyttämällä niiden riippuvuuden kategorioiden mukaisesta synteesisistä.

Thomas Land (2015) asettaa non-konseptualistisille kannoille muutamia haasteita, joihin joudumme vastaamaan. Ensinnäkin Kant vaikuttaisi kannattavan kantaa, jossa intuitiot vaativat synteessin. Synteesi taas on mahdollista vain ymmärryksen puolelta, joten intuitiot ovat riippuvaisia kategorioista. Toinen ongelma on se, kuinka non-konseptualistinen kanta kykenee oikeuttamaan kategorioiden pätevyyden kaikkiin kokemuksen kohteisiin. Sitä ei voida ensinnäkään tehdä pelkästään näyttämällä kategoriat arvostelmiksi, joita vaaditaan kokemukseen, sillä tämä on pelkän subjektiivisen perustan toteaminen. Toiseksi Land ei ajattele, että non-konseptualistien vetoamiset johonkin ajan ja avaruuden intuitioiden luonteeseen kykenee tarjoamaan vastausta, sillä niiden välinen yhteys jää silloin liian heikoksi. Ensimmäiseen ongelmaan on vastattu Lucy Allaisin (2009, 396) puolesta siten, että vaikka intuitio olisikin riippuvainen synteesisistä, se ei tarkoita intuitioiden olevan käsitteellistettyjä. Tämä ei kuitenkaan ole riittävä vastaus, sillä se jättäisi intuitiot riippuvaisiksi ymmärryksestä, vaikkakaan niillä ei kenties olisi käsitteellistä sisältöä.

3. Subjektiivisen deduktion ja ensimmäisen askeleen välinen yhteys

On monia tapoja, jolla voisimme lähestyä subjektiivista deduktiota ja sen suhdetta ensimmäiseen askeleeseen. Kaikista parhainta on kuitenkin katsoa, mitä Kant ajatteli subjektiivisen deduktion saavuttavan ja tämän jälkeen katsoa, voimmeko löytää samanlaista luonnehdintaa ensimmäiselle askeleelle. A-laitoksen esipuheessa Kant kirjoittaa, että transsendentaalisella deduktiolla on kaksi puolta. Ensimmäinen osista kuuluu olennaisesti Kantin päämääriin ja on “...tekemisissä puhtaan ymmärryksen kohteiden kanssa, ja siinä tulee *a priori* osoittaa ja tehdä ymmärrettäväksi sen

käsitteiden objektiivinen pätevyys.” (Axvi) Toinen osa taas tarkastelee: “Miten ajattelukyky itse on mahdollinen?” (Axvii) Tätä luonnehditaan niin, että se:

“[P]yrkii tarkastelemaan puhdasta ymmärrystä itseään, sen mahdollisuutta sekä kognitiokykyjä, joista se on riippuvainen, siis tarkastelemaan sitä subjektiivisessa suhteessa.” (Axvi–xvii)

Meillä on siis hyviä syitä lukea subjektiivisen deduktion tarkoituksena vastatta kysymykseen siitä, kuinka ymmärrys on ylipäättänsä mahdollinen. Kuitenkin kysymys herää, onko tämä millään tavalla sovitettavissa B-deduktion ensimmäiseen askeleeseen, sillä siinä ei vaikuttaisi olevan kyse tutkimuksestamme kognitiomme subjektiivisiin kykyihin. Ajattelen kuitenkin näin olevan ja voivani selittää tämän pois edellä mainitulla esitystavan eroavaisuudella. Kant nimittäin löysi uuden tavan esittää subjektiivisen deduktion B-laitoksessa ja vihje tähän muutokseen on löydettävissä A- ja B-laitosten välissä kirjoitetusta teoksesta *Luonnontieteiden metafyyysiset alkuperiaatteet* (1786). Kyseisen teoksen johdannon alaviitteessä Kant kommentoi asiaa seuraavalla tavalla:

“Näin seuraa: että koko puhtaan järjen käyttö ei voi ulottua muuhun kuin kokemuksen kohteisiin ja koska mikään empiirinen ei voi olla a priori periaatteiden ehto, jälkimmäiset eivät voi olla muuta kuin *mahdollisen kokemuksen* ehdot yleisesti. Tämä yksin on tosi ja riittävä perusta puhtaan järjen rajojen määrittämiselle, mutta ei ratkaisu kysymykseen: kuinka kokemus on mahdollista näiden kategorioiden ja vain näiden kategorioiden kautta. Jälkimmäisellä ongelmalla, vaikkakin ilman sitä rakenne seisoo paikallaan, on siltikin suuri merkitys ja niin kuin nyt ymmärrän sen, [se voidaan ratkaista] aivan yhtä helposti, sillä se voidaan saavuttaa lähes yhden päätelmän kautta *arvostelman* (teko, jonka kautta vasta annetusta representaatiosta tulee objektin kognitio) tarkasti määritetystä määritelmästä.” (Ak: 4:475–476)

Arvostelman tarkka määritelmä esiintyy ensimmäisen askeleen §:ssä 19, molemmissa kohdissa se esiintyy suhteessa kognitioon. Pelkkä kognition ehtona oleminen ei kuitenkaan ole riittävä seikka takaamaan kategorioiden soveltumisen kaikkiin kokemuksen kohteisiin. Kant vieläpä huomauttaa kuinka tämän elementin mukaan tuominen ei varsinaisesti muuta deduktion rakennetta, vaikkakin sillä on suuri merkitys. Ennen tässä annettua luonnehdintaa Kant on kuvaillut, kuinka jos oletamme ymmärryksessä olevan synteettisiä arvostelmia ja jos intuitiomme ovat aina avaruuden ja ajan mukaisia voivat nämä arvostelmat ulottua vain niissä ilmeneviin kohteisiin. Tällöin on selvää, ettei ”lähes yhdellä päätelmällä” ole tekemistä kokemuksen rajojen määrittämisestä eikä edes kategorioiden soveltamisen näyttämisesä, vaan Kant liittää sen kysymykseen kokemuksen mahdollisuudesta. Näin voimme liittää subjektiivisen perustan kysymykseen ”lähes yhdestä päätelmästä”, joka seuraa arvostelman määritelmästä, sillä kuten huomasimme subjektiivisen perustan puolella, kokemuksen mahdollisuus liittyy subjektiiviseen puoleen. Tämä sen vuoksi, että ymmärrys ja sen toiminta suhteessa muihin kognitiokykyihin on kognitioiden välttämätön ehto. B-deduktiossa pyritään välttämään ymmärryksen tarkastelu suhteessa lukuisiin muihin kognitiokykyihin ja saavuttamaan sama tulos paljon yksinkertaisemmalla argumentilla.

Jos tulkitsen alaviitettä oikein voimme rinnastaa kokemuksen mahdollisuuden ja sen, että kokemus on mahdollista *vain* näiden kategorioiden kautta. Tämä *vain* huomautus on erityisesti tärkeä B-deduktiolle kuten tulemme huomaamaan, sillä sen on tarkoitus poistaa muiden kuin kategorioiden mukaisen synteessin mahdollisuus ylimpinä synteessin sääntöinä. Tarkoitan tätä mahdollisuuden poistoa, kun sanon subjektiivisen deduktion ja ensimmäisen askeleen sulkevan kategorioiden taulukon ylhäältä. Tämä näyttää niiden mahdollisuuden ainoana puhtaina a priori kognitioina. Kokemuksen mahdollisuuden taas liitimme deduktion subjektiiviseen puoleen ja näin meillä on ainakin alustava perusta pitää niitä rooliensa suhteen samanlaisina.

Olen näin Henry Allisonin (2015, 314) kanssa erimielinen tämän kohdan tulkinnasta, sillä hän näkee Kantin tässä vaiheessa ajattelevan koko deduktion tulevan suoritetuksi tällä yhdellä päätelmällä. Tämä ei tietenkään voisi millään toimia, sillä arvostelman määritelmä annetaan B-deduktiossa §:ssä 19 ja jota käytetään §:ssä 20, eikä se näin voisi toimia koko deduktion loppuun viejänä, sillä tuskinpa voimme tulkita B-deduktion toista askelta mitenkään niin, että se sopisi “lähes yhdeksi päätelmäksi”. Tämä saakin Allisonin pohtimaan, oliko Kantilla deduktion rakenne täysin selvä vielä tässä vaiheessa. Me kuitenkin voimme tulkita tätä eri tavalla, jolloin Kantin väite lähes yhdestä päätelmästä on yhteneväinen deduktion kanssa. Tämä tukee selkeästi kantaamme subjektiivisen deduktion ja ensimmäisen askeleen, josta kyseinen kohta on löydettävissä, yhteydestä. Voimme nyt käsitellä §:n 20 argumenttia, joka esitetään seuraavanlaisena syllogismina:

“(1) Aistimellisessä intuitiossa oleva moninainen annettu on välttämättä apperseption alkuperäisen synteettisen ykseyden alainen, koska vain sen avulla intuition *ykseys* on mahdollinen (§17). (2) Se ymmärryksen toiminto, jolla annettujen representaatioiden (joko intuitioiden tai käsitteiden) moninaisuus tuodaan apperseption alaisuuteen, on arvostelmien looginen funktio (§19). (3) Näin ollen kaikki moninaisuus, sikäli kuin se on annettu Yhdessä [Einer] empiirisessä intuitiossa, on *määräinen* arvostelmien jonkin loogisen funktion suhteen, jonka avulla se tuodaan tietoisuuteen. (4) *Kategoriat* eivät ole mitään muuta kuin juuri näitä arvostelman tekemisen funktioita, sikäli kuin annetun intuition moninaisuus on niiden suhteen määräinen (§13). (5) Siispä myös moninaisuus jossakin annetussa intuitiossa on välttämättä kategorioiden alainen.” (B143, käännöstä muokattu)

Nyt näemme miksi Kantin väite “lähes yhdestä päätelmästä” pitää §:n 20 osalta paikkansa. Ensimmäisessä osassa syllogismia sitä käytetään ensimmäisen lauseen kanssa johtamaan kolmas lause, josta johdetaan muistuttamalla kategorioiden luonteesta neljännessä lauseessa viides lause. Näimme alkupuolella tutkiessamme B-deduktion tiivistelmää, kuinka tämän kohdan oli tarkoitus näyttää kategorioiden mahdollisuus a priori kognitioina. Tälle syynä toimi se, että ne ovat kokemuksen mahdollisuuden subjektiiviset ehdot, mutta eivät itse kokemuksen kohteiden mahdollisuuden ehtoja, mikä tekisi niistä objektiivisia. Kuinka meidän sitten tulee lukea tätä kyseistä pykälää ja sen suhdetta muuhun deduktioon?

Yhden tavan ymmärtää eroa §:n 20 ja §:n 26 tulosten välillä on antanut Henrich (1969, 645), joka ajattelee §:n 20 sisältävän rajoituksen, jonka §26 poistaa. Hänen huomionsa kiinnittyy erityisesti kolmanteen lauseeseen, jossa Kant on kirjoittanut epämääräisen artikkelin isolla kirjaimella (*in Einer empirischen Anschauung*). Saksan kielessä epämääräisellä artikkelilla (*ein*) on sama juuri kuin sanalla ykseys (*Einheit*), tällä Henrich uskoo Kantin viittaavan intuition ykseyteen, eikä mihinkään yhteen singulaariseen intuitioon. Tämä rajoittaa §:n 20 tulokset niihin intuitioihin, joilla on jo ykseys, taas §26 poistaa tämän rajoituksen ja näyttää kategorioiden soveltumisen kaikkiin intuitioihin. Toisin sanoen siellä missä on ykseyttä voimme soveltaa kategorioita ja §:ssä 26 näemme, kuinka aika sekä avaruus intuitioina sisältävät ykseyden ja koska kaikki ilmentymät tulevat intuitioiden kautta siinä representoiduiksi, voimme taata kategorioiden objektiivisen pätevyyden.

Hyvin nopeasti ilmaantuva ongelma tällaiselle tulkinnalle omien tulkintakriteeriemme mukaan on, ettei se näyttäisi kykenevän antamaan mitään sopivaa tulkintaa §:n 24 roolille deduktiossa. Se kyllä osittain saa tukeansa §:stä 21, jossa Kant keskustelee eroista deduktion askeleiden välillä ja jota tarkastelimme jo edeltävästi. Kant sanoo ensimmäisestä askeleesta:

“Koska kategoriat saavat alkunsa aistimellisuudesta riippumatta ja pelkästään ymmärryksestä, minun on abstrahoitava tässä deduktiossa siitä tavasta, jolla moninaisuus tulee annetuksi empiriseen intuitioon, kiinnittäkseni huomion vain siihen ykseyteen, joka tulee ymmärryksen kautta kategorian välityksellä intuitioon lisäksi.” (B144)

Tästä Kant jatkaa kuinka §:ssä 26 “siihen tapaan perustuen, jolla empirinen intuitio tulee aistimellisuudessa annetuksi” (B144–145) voimme näyttää sen ykseyden olevan kategorioiden ykseys §:n 20 mukaisesti. Jälkimmäinen osa tätä teksti kohtaa näyttäisi tukevan Henrichin tulkintaa ja ensimmäinenkin on siihen sovitettavissa. Tarkempi katsaus saattaa kuitenkin saada meidät kysymään onko oikeastaan yhtäkään intuitiota vielä todellisesti tuotu kategorioiden alle, tulemme tekemään näin myös etukäteen §:ä 24 silmällä pitäen. Jos katsomme kyseistä sitaattia, siinä keskitytään vain ymmärryksen yhdistämiseen ja kuinka ykseys tuodaan intuitioon. Voimmekin antaa paremman luennan tästä kohdasta, jos kiinnitämme huomiota aivan huomautuksen alkuun. Kun katsomme huomautuksen alkua huomaamme Kantin olevan kiinnostunut intuition representoimisesta ykseytenä:

“Omakseni kutsumaani intuitioon sisältyvä moninaisuus representoituu ymmärryksen synteessin avulla itsetietoisuuden *välttämättömään* ykseyteen kuuluvana, ja tämä tapahtuu kategorian kautta.” (B144)

Alaviitteessä liitettyinä tähän virkkeeseen sanotaan todistusperiaatteen nojaavan “representoituun *intuition ykseyteen*” mikä on mielenkiintoinen sanavalinta, sillä on kuin emme puhuisi intuition itsensä ykseydestä, vaan siitä, kuinka representoimme tämän intuition itsellemme. Meidän on representoitava intuitio ykseytenä voidaksemme pitää sitä samana intuitiona. Siis kun käymme läpi

intuition moninaisuuden, on sen aina oltava suhteessa transsendentaaliseen apperseptioon, joka yksin voi tämän ykseyden taata. Transsendentaalisen apperseption ykseys ensimmäisen askeleen §:ssä 16 toimii kognition korkeimpana ehtona. Minun on voitava pitää mielessäni jo käymääni moninaisuutta ja sen synteesiä voidakseni ymmärtää sen moninaisuutena, joka kuuluu johonkin intuition. Näin Kantin puheet pelkästä ymmärryksen yhdistämisestä ja synteeseistä tulevat selkeiksi, §:n 20 ei ole tarkoitus rajoittaa mihinkään tiettyyn luokkaan intuitioita, vaan kategoriat pätevät sikäli, kun olemme representoineet intuition moninaisuuden yhteen tietoisuuteen, joka tapahtuu aina kategorioiden kautta. Tämä ei tarkoita, että kaikki mahdollinen moninaisuus on tuotu apperseption ykseyteen tai se on tehty onnistuneesti siis ymmärretty oikein. Kyseessä on siis vasta kokemuksen mahdollisuuden ehdot, eikä kokemuksen kohteiden ehdot. Emme myöskään ole missään vaiheessa todistaneet tämän vielä antavan todellista kokemuksen kohteisiin kohdistuvaa a priori kognitiota, vaan vain osoittaneet, että jos meillä on oleva todellisia a priori kognitiota, on niiden oltava kategorioiden mukaista.

Voidakseni selittää omaa kantaani paremmin on syytä palata takaisin Kantin käsityksen intuitioista sekä niihin liittyviin tulkinnallisiin ongelmiin. Kuten sanoin Kant -tulkinnoissa on ollut tapana jakaa käsityksiä Kantin intuitiosta konseptuaalisiin ja ei-konseptuaalisiin. Konseptualistit ajattelevat Kantin intuitioiden olevan jollain tavalla riippuvaisia käsitteistä, käsitteet muovaavat aistimellisuudessa olevaa raakaa aistidataa, josta sitten tulee intuitioita. Tällöin heidän on myös helppo esittää omanlaisensa tulkinta B-deduktion toisesta askeleesta. Jotkin konseptualistit kiistävät intuitioiden antavan meille representaatioita partikulaarisista olioista, toiset taas hyväksyvät, että intuitiot antavat partikulaarisia kohteita, mutta näkevät käsitteiden käyttämisen välttämättömänä, jotta intuitio voi olla intuitio. (Allais 2015, 148–149) Tällä ajattelulla on takanaan molemmissa deduktioissa esiintyvää puhetta intuitioista ja objekteista. B-deduktion §:ssä 17 Kant kirjoittaa:

“Tietoisuuden synteettinen ykseys on siten kaiken kognition objektiivinen ehto; en ainoastaan tarvitse sitä itse, jotta minulla olisi kognitio objektista, vaan jokaisen intuition on oltava sen alainen, *jotta siitä voisi tulla minulle objekti...*” (B138)

Aikaisemmin Kant on jo ilmoittanut, kuinka intuition moninaisuus yhtyy objektin käsitteessä (B137). Meidän ei kuitenkaan tulisi ajatella tämän tarkoittavan, että käsitteen mukainen ymmärryksen synteesi jotenkin loisi tai olisi vaadittavissa voidaksemme representoida intuition partikulaarisena. Minulle objekti on jotain, jonka voin poimia tietoisuuteeni ja joka pysyy tietoisuudessani identtisenä, tätä on olla “suhde objektiin”. Kun minulla on suhde objektiin, pystyn representoimaan intuitiossa annetun moninaisuuden kuuluvaksi jollekin objektille. Juuri edellinen sitaattihan toimii ensimmäisenä premissinä §:n 20 argumentissa, jolloin sen oikeanlainen tulkinta on mitä tärkein, toisen premissin ollessa arvostelman tarkka määritelmä ja neljännen lauseen ollessa kategorioiden luonnehdinta. Katsottuamme mitä §17 todellisuudessa sanoo, ei meillä ole syytä ajatella, että §:ssä

20 kategorioiden objektiivinen pätevyys tulee todistetuksi. Pikemminkin §:ssä 20 todistetaan lähes yhdellä argumentilla, kuinka kaikki se, mitä empiirisen intuition moninaisuudessa representoidaan transsendentaalisen apperseption ykseyden alaisena, on kategorioiden alaista. Huomattavaa on, että Kant vaikuttaa rikkoneen arvostelman luonnehdinnan *Luonnontieteiden metafyyysisistä alkuperiaatteista* kahteen osaan, siis §:n 20 premissihin yksi ja kaksi, jolloin on myös helppo huomata, kuinka ensimmäinen askel saavutetaan lähes yhdellä päätelmällä arvostelman tarkasta määritelmästä. Aiemmin Kant tosin vain oletti arvostelman olevan se, jonka kautta annetusta representaatiosta vasta tulee objektin kognitio, taas transsendentaalisessa deduktiossa hänen on näytettävä tämä.

Voimmeko sitten löytää samanlaista luonnehdintaa A-deduktion subjektiivisesta osasta? Subjektiivinen deduktio koostuu pääosin kolminaisesta synteestä ja vaikka se näyttääkin aluksi varsin erilaiselta kuin ensimmäinen askel, kuitenkin samanlaiset argumentit ja luonnehdinnat on sieltä löydettävissä. Kolminainen synteesi koostuu apprehensiosta, reproduktiosta ja rekognitiosta. Reproduktiota tarkastelemme vasta myöhemmin seuraavassa osassa, apprehensio -osa taas tukee ajatustamme siitä, kuinka synteesi ei luo intuitiota:

“Jotta tästä moninaisuudesta tulisi intuition ykseys (kuten avaruuden intuitiossa), on ensiksi välttämätöntä käydä moninaisuus läpi ja sitten koota se yhteen. Kutsun tätä toimintaa *apprehension synteeksi*, koska se kohdistuu suoraan intuitioon, joka tosin tarjoaa moninaisuuden mutta joka ei ilman siinä tapahtuvaa synteesiä voi koskaan saada moninaisuutta aikaan moninaisuutena, nimittäin sisältyneenä *yhteen intuitioon*.” (A99)

Edellä olevasta lainauksesta näkyy, kuinka synteesi kohdistuu intuitioon, jolloin intuition täytyy jo olla olemassa ennen apprehension synteesiä eikä ole sen luoma. Lisäksi näemme, kuinka moninaisuuden ymmärtäminen moninaisuutena on sidoksissa ykseyteen, sillä jos emme voi pitää moninaisuutta ykseydessä, sitä ei voida ymmärtää yhden intuition moninaisuutena. Rekognitio kappaleessa huomaamme samalla tarkemman samanlaisuuden B-deduktion ensimmäiseen askeleeseen. Se voidaan Allisonin (2015, 217) mukaan jakaa neljään osaan kappaleittain (1–2, 3–6, 7–10, 11).

Näiden ja ensimmäisen askeleen välille voidaan saada aikaan jonkinlaista korrelaatiota. Ensinnäkin kappaleiden 7–10 keskustelu transsendentaalisen apperseption ja empiirisen apperseption välillä on rinnastettavissa ensimmäisen askeleen §:ään 16 ja §:ään 18. Ensimmäisessä askeleessa tämä erottelu on tehtävä voidaksemme saavuttaa §:ssä 19 käsityksen transsendentaalisen apperseption objektiivisesta ykseydestä, mistä saimme arvostelman määritelmän. Subjektiivisessa deduktiossa emme kuitenkaan ole keskittyneitä niinkään ykseyteen kuin synteisiin, joka tekee suhteemme kohteeseen mahdolliseksi. Siksi saavutamme käsitteen kohteesta yleisesti, muttemme tee tätä vielä niinkään kategorioiden kautta. Synteesiä painottavan lähestymistavan vuoksi saavummekin

subjektiivisessa deduktiossa ensin tietoisuuden synteessin ja sen kohteen väliseen tarkasteluun (3–6), jota vastaa B-deduktiossa §:17 ja vasta huomattuamme sen vaativan ykseyttä päädyimme transsendentaaliseen apperseptioon. Kappaleiden 1–2 ja §15 välille voidaan samaten nähdä yhteys, niiden kysyessä, mitä vaaditaan kognitioon ymmärryksen puolelta.

Ero saadaan kuitenkin kaikista helpoiten esiin katsomalla mihin nämä argumentit päättyvät. Subjektiivisessa deduktiossa päädyimme kappaleessa 11 transsendentaalisen kohteen käsitteeseen, kun taas ensimmäisessä askeleessa arvostelman ykseyden funktioihin. Tämä käsite on kaikkein yleisin kohteen käsite, sillä se on vain kaikkein yleisin a priori synteesi, joka siten toimii muotona kaikelle muulle synteessille. Kant kirjoittaa transsendentaalisen kohteen käsitteestä sen ollessa suhteessa kohteeseen seuraavalla tavalla:

“Tämä suhde on juuri tietoisuuden ja siten myös moninaisuuden synteessin välttämätön ykseys mielen yhteisen funktion avulla tämän moninaisuuden yhdistämiseksi yhdessä representaatiossa... toisin sanoen että kokemuksessa niiden [ilmentymien] on oltava apperseption välttämättömän ykseyden ehtojen alaisia...” (A109–110)

Huomaamme transsendentaalisen kohteen käsitteen ajavan samaa asiaa kuin arvostelman määritelmä ensimmäisen askeleen §:ssä 19, ollen se, mikä tuo kohteen apperseption ykseyteen. Erona näiden välillä on vain se, kuinka painotamme käsitteiden ja apperseption suhdetta. Käsitteet ovat synteessin sääntöjä, mutta ne ovat myös arvostelmissa ykseyden funktioiden alaisuudessa. On myös helppo nähdä, kuinka Kant on saavuttanut saman pisteen molemmissa deduktion versioissa, kun muistamme synteessin merkityksen sille, että saan suhteen objektiin.

Jälleen kerran saatettaisiin ajatella, että Kant on saavuttanut deduktionsa tässä kohtaa nyt A-deduktion puolella: eikö Kant sanokin kaikkien ilmentymien olevan todistetusti transsendentaalisen apperseption alaisuudessa? Käsittelen tätä seuraavaksi yhdessä sen kanssa, kuinka argumentin ylhäältä apperseption luonnehdinta eroaa §:n 16 luonnehdinnasta vaikkakin ne näyttävät olevan samanlaisia. Lisäksi subjektiivisen deduktion lopussa Kant näyttäisi saavuttavan deduktion lopun:

”Mahdollisen kokemuksen *a priori* -ehdot ovat samalla kokemuksen kohteiden mahdollisuuden ehtoja. Väitän nyt, että juuri esitetyt *kategoriat* ovat *ajattelun ehtoja mahdollisessa kokemuksessa.*” (A111)

Kappaleessa Kant toistaa kokemuksen mahdollisuuden ja kokemuksen kohteiden ehtojen välisen suhteen. Deduktio tulisi päätetyksi tässä kohtaa, jos Kant todella olisi onnistunut näyttämään yhteyden näiden ehtojen välillä, mutta katson, että on syytä ajatella, ettei näin ole, vaan tämä on objektiivisen deduktion tarkoitus. Tietysti non-konseptualistiselta kannalta on helppo sanoa, kuinka subjektiivinen deduktio lähti vain selvittämään ymmärryksen synteessin toimintaa jo annettuun intuitioon ja on täten vain näyttänyt sen, mitä vaaditaan kokemukseen ajattelun ja kohteiden yhdistämisen suhteen. Subjektiivisessa deduktiossa ei lainkaan osoiteta missään, kuinka kaikkien

kohteiden on oltava tuotavissa apperseption kategorioiden mukaiseen ykseyteen. Se on vain näyttänyt, minkälaisia synteesejä eri kognitiokyvyissä tarvitaan kokemukseen eli empiiriseen kognitioon. Ajattelenkin siten transsendentaalista apperseptiota subjektiiviselta kannaltakin oikeuttavaa voimaa kantavana tosiasiana. Sen on tarkoitus näyttää, kuinka kaikki kohteiden ajattelumme on sen ylimpien sääntöjen mukaista ja näin ollen ei voi olla ajattelua, joka ei olisi apperseption kategorioiden mukaisen synteessin alainen.

4. Argumentin ylhäältä tarpeellisuus argumentille alhaalta

Ymmärtääksemme ylhäältä argumentin tarkoituksen on syytä katsoa, mitä alhaalta argumentti mahdollisesti vaatii. Tämän osan tarkoituksena on näyttää, että kaikki ilmentymät voivat tulla apprehensioiksi transsendentaalisen apperseption objektiiviseen ykseyteen. Ongelman, jonka kautta tätä kannattaa nyt lähestyä, on tuonut esiin Michael Barker (2001, 260), joka huomauttaa Kantin argumentin olevan epäsuora siis apagoginen todistus. Tässä on kuitenkin ongelma, sillä *Puhtaan järjen kritiikin* metodiopissa Kant vaikuttaisi kiistävän, että transsendentaalisessa filosofiassa voitaisiin käyttää tällaisia todistuksia (A789–791/B817–819). Barker (2001, 265–266) kuitenkin huomauttaa, ettei kielto Kantilla vaikuttaisi olevan kuitenkaan täysin ehdoton, vaan se johtuu pääasiallisesti subjektiivisen ottamisena objektiivisena. Epäsuorat todistukset eivät ole päteviä, jos todistuksessa käytettävä ristiriita syntyy jonkin subjektiivisen ehtomme vuoksi. Tämä on tietysti ongelma transsendentaalisessa deduktiossa, sillä vain se, että meidän on ajateltava kohteitamme näin, koska muuten ajattelemisen johtaisi subjektiiviseen ristiriitaan, ei tietenkään takaa, että kohteemme ovat tämän ajattelun mukaisia.

Olen esittänyt edellä, kuinka pidän subjektiivista deduktiota nimensä mukaisesti vain kokemuksen ymmärtämisen subjektiivista perustaa koskevana samoin kuin B-deduktion ensimmäistä askelta. Toisaalta Kant vaikutti sanovan rekognitio-kappaleen lopussa, että kaikki ilmentymät ovat apperseption alaisuudessa. Tarkempi katsaus kuitenkin paljastaa, kuinka tämä ei ole välttämättä niin, sillä subjektiivisessa deduktiossa näyttäisi olevan mahdollisuus kololle, että jotain voisi apprehentoitua niin, ettei se kuuluisi transsendentaaliseen apperseptioon. Kant kirjoittaa subjektiivisessa deduktiossa:

“Juuri tämä transsendentaalinen apperseption ykseys tekee kaikista mahdollisista ilmentymistä, jotka voivat koskaan esiintyä yhdessä jossakin kokemuksessa, kaikkien näiden representaatioiden lakien mukaisen ykseyden.” (A108)

Kun Kant puhuu ilmentymistä, jotka esiintyvät yhdessä kokemuksessa, vaarana vaikuttaa olevan, että jotkin ilmentymät tulisivat johonkin muuhun tietoisuuteen kuin omaani apprehentoiduksi. Jos deduktio kulkee ehdottamallani tavalla, on selkeää, kuinka tärkeä *argumentti ylhäältä* on koko

deduktion onnistumiselle. Emme koskaan saavuttaisi objektiivista pätevyyttä ilman sen takaamaa objektiivista ehtoa.

Tämä objektiivinen ehto, joka saavutetaan argumentissa ylhäältä, on transsendentaalinen apperseptio. Huomattavaa on tämän muotoilun samankaltaisuus B-deduktion §:n 16 kanssa. Molemmissa tuodaan esiin se, kuinka meidän on voitava poimia kaikki tietoisuutemme, kaiken mikä on meille, on voitava olla mahdollista tulla tietoisuutemme ja kuinka transsendentaalinen apperseptio on se piste, jossa kaikki representaatiomme yhdistyvät. Argumentissa ylhäältä Kant kirjoittaa:

“Jos nyt halutaan seurata tämän representaatioiden yhdistymisen sisäistä perustaa siihen pisteeseen saakka, jossa niiden kaikkien on yhdistyttävä, jotta lopulta saataisiin kognition ykseys mahdolliselle kokemukselle, niin on aloitettava puhtaasta apperseptiosta. Mitkään intuitiot eivät ole meille mitään eivätkä ne koske meitä vähimmässäkään määrin, jos niitä ei voida poimia tietoisuuteen, virtaavatpa ne siihen sitten suoraan tai epäsuorasti...puhdas apperseptio tarjoaa siis moninaisuuden synteettisen ykseyden periaatteen kaikissa mahdollisessa intuitiossa.” (A116–117)

Huomaamme puhuvamme hyvin samanlaisista asioista tässä kappaleessa kuin puhuimme B-deduktion ensimmäisen askeleen kanssa. Siinä nimenomaisesti annoimme transsendentaalisen apperseption tärkeimmäksi ominaisuudeksi sen ykseyden ja selitimme, kuinka §:ssä 20 oli kyse vain intuition representoidun ykseyden ehdoista. Mutta näidenhän piti olla vain subjektiivisia, kuitenkin tässä niitä kohdellaan kantani mukaan objektiivisina. Vaikkakin siis puhumme transsendentaalisen apperseption ykseydestä molemmissa kohdissa, eivät ne kuitenkaan ole oikeastaan identtisiä asemaltaan eivätkä rooliltaan. Tulkinnalla, jossa B-deduktion askeleet nähtiin yhtenäisiksi objektiivisen deduktion argumenttien kanssa, oli käsittelyssämme jo alussa ja nyt on hyvä tehdä selväksi tämän tulkinnan epäonnistuminen.

Ero näiden välillä on se, että §:ssä 16 olemme abstrahoineet aistimellisuudesta ja keskittyneet pelkkään ymmärryksen yhdistämiseen. Jos katsomme §:ä 24, huomamme Kantin kohtelevan ensin kategorioita pelkän ymmärryksen yhdistämisen kautta ja vasta sitten tuovan aistimellisuuden mukaan B-deduktioon. A-deduktiossa emme varsinaisesti ole abstrahoineet aistimellisuuden ehdoista subjektiivisessa deduktiossa, muttemme myöskään ole näyttäneet kategorioiden luonnetta. Ylhäältä argumentti ei ole lainkaan ohi pelkän apperseption ykseyden toteamisella, vaan meidän on tuotava esiin kategorioiden ja samalla ymmärryksen “sijainti”. Kategorioiden tulee olla a priori synteetin ehtoja sekä niiden täytyy koskea synteetin yhdistämistä. Tämän vuoksi ylhäältä argumentti on hyvin pitkälti ymmärryksen löytäminen kuvittelukyvyyn ja apperseption välistä. Kant kirjoittaa näiden suhteesta:

“Apperseption transsendentaalinen ykseys on siis suhteessa kuvittelukyvyyn puhtaaseen synteettiin moninaisuuden kaiken yhdistämisen mahdollisuutena *a priori* -ehtona kognitiossa.” (A118)

“*Apperception ykseys suhteessa kuvittelukyvyyn synteisiin on ymmärrys, ja juuri tämä sama ykseys suhteessa kuvittelukyvyyn transsendentaaliseen synteisiin on puhdas ymmärrys.*” (A119)

Ymmärrys siis sijaitsee ikään kuin apperception ja kuvittelukyvyyn välissä, mutta nyt on tärkeää huomata, ettei tämä yksinään riitä puhtaiden ymmärryksenkäsitteiden löytämiselle, sillä kyseessä on vasta ymmärrys ylipäätään, jolla ei välttämättä olisi a priori perustaa. Miten tämä voidaan sitten oikeuttaa? Nyt palaamme subjektiiviseen deduktioon ja samalla otamme huomioon deduktiokirjoituksessa käytetyn oikeuttavaa voimaa kantavan tosiseikan käsitteen. Jos katsomme takaisin apperhensio -kappaleeseen huomamme, että Kant oikeuttaa a priori apperhension transsendentaalisen estetiikan tuloksilla. Kant kirjoittaa a priori apperhensiosta:

“Ilman sitä meillä ei nimittäin voisi olla *a priori* avaruuden eikä ajan representaatioita, koska nämä voidaan saada aikaan vain syntetisoimalla moninaisuus, jonka aistimellisuus alkuperäisessä vastaanottavuudessaan tarjoaa.” (A99-100)

Jos Henrichin käsitys deduktion lepäämisestä oikeuttavaa voimaa kantavien tosiseikkojen varassa on oikea, voimme mielestäni varsin helposti nähdä kuinka transsendentaalinen deduktio lepää transsendentaalisen estetiikan oikeuttavaa voimaa kantavan tosiseikan varassa, sillä ilman sitä Kant ei voisi oikeuttaa a priori synteisiä. Tämä ei kuitenkaan itsessään ole vielä riittävä ehto kategorioiden a priori luonteen osoittamiselle, vaan Kantin on tuotava mukanaan kuvittelukyvyyn a priori synteisi sekä voitava oikeuttaa kuvittelukyvyyn transsendentaalinen synteisi. Voidaksemme ymmärtää, miksi Kant tarvitsee kuvittelukyvyyn a priori synteisiä, on syytä katsoa metafyyssistä deduktiota.

Metafyyssisessä deduktiossa Kant kertoo, kuinka “Puhdas synteisi yleisesti representoituna antaa puhtaan ymmärryksenkäsitteen.” (A78/B104) Kategoriat ovat tämän kuvittelukyvyyn puhtaan synteisin yleinen representaatio eli niillä on käsitteinä ykseys, joka perustuu apperseptioon. Moninaisuuden synteisi yleisesti representoituna on siis kategorioiden mukainen. Kuvittelukyvyyn a priori luonne voidaan todistaa ajan ja avaruuden a priori intuitioiden kautta:

“Jos nyt voidaan osoittaa, että jopa puhtaimmat *a priori*-intuitiomme tarjoavat kognition vain sikäli kuin ne sisältävät tällaisen moninaisuuden liitoksen... niin tämä kuvittelukyvyyn synteisi on perustettu *a priori*-periaatteille myös ennen kaikkea kokemusta...” (A101)

A priori reproduktio seuraa samalla tavalla kuin empiirinenkin, jolloin voin muodostaa kognition ajan ja avaruuden intuitiosta transsendentaalisen estetiikan mukaisesti vain, jos minulla on puhdas synteisi kuvittelukyvyssä. Metafyyssisen deduktion argumenttia ei ole aina oikein ymmärretty ja sen tulisi näyttää, kuinka arvostelma funktiosta voidaan johtaa niitä vastaavat ymmärryksen käsitteet. Esimerkiksi Robert Wolff (1963, 77) ajattelee, ettei todistusta samasta funktiosta ykseyden antaja intuitiossa ja käsitteessä ole tarjottu. Beatrice Longuenesse (1998, 29) taas syyttää Kantia kehällisyydestä: ”...Kant olettaa jo valmiiksi kategorioiden transsendentaalisen deduktion.” Palaamme Longuenesseen seuraavassa osiossa, kun tarkastelemme lähemmin §:n 24 suhdetta

ylhäältä argumenttiin. Analysoin kuitenkin ensin tämän kohdan, jonka siis katson olevan lähes sama molemmissa deduktiossa.

Markus Nikkarla (2017, 123–124) on huomauttanut, kuinka metafyyysisessä deduktiossa ei puhdasta synteesiä tuoda käsitteiden *alle*, vaan se saatetaan käsitteiksi. Tarkoituksena ei ole näyttää kuinka voimme tuoda erinäisiä kohteita kategorioiden alle vaan, kuinka voimme muodostaa kohteisiin viittaavia a priori käsitteitä. Jolloin meidän on tuotava jotain ymmärryksen funktioihin aistimellisuuden puolelta. (kts. myös Ak: 9:65) Metafyyysisessä deduktiossa eritellään kognition osat ja näytetään se, mitä vaaditaan ymmärryksen puolelta. Ongelmaksi kuitenkin muodostuu, ettei metafyyysisessä deduktiossa ollut itsessään tapaa oikeuttaa näiden käsitteiden käyttöä. Jos metafyyysisen deduktion antamien käsitteiden oikeudellisuus täytyy osoittaa, tulee näyttää, kuinka tämä synteessin saattaminen käsitteiksi on oikeutettua. Tämän katson tapahtuvan niin ylhäältä argumentissakin kuin §:ssä 24.

Toinen transsendentaalisen deduktion tarkoituksista on rajata kategoriat pelkkiin kokemuksemme kohteisiin, toisaalta sen myös tulisi näyttää, kuinka kategoriat todella viittaavat kohteisiin. Nämä molemmat tehdään sekä ylhäältä argumentissa A-deduktiossa että §:ssä 24 B-deduktiossa. Väitän nyt, että tämä kohteisiin viittaaminen tai sovellettavuus on tämä molemmissa kohdissa haettava objektiivinen ehto. Kyse on siitä, että voimme oikeudellisesti subsumoida kohteita kategorioiden alle. Jos pitäisimme kategorioita pelkkinä ykseyden representoimisen ehtoina olisivat ne pelkkinä ajatuksenmuotoja, emmekä voisi olla lainkaan varmoja, että on olemassa niiden mukaisia kohteita. Voimme verrata ongelmaa paralogismeihin. Vain siitä, että minun on ajateltava itsenäni yksinkertaisena subjektina ei seuraa, että todellisuudessa olen sellainen. Jos ajattelisimme kohteiden olevan pakosti ajattelumme mukaisia, sekoittaisimme keskenään subjektiivisen ja objektiivisen ehdon. Tämän vuoksi en katso pelkän apperseption olevan itsessään riittävä objektiivinen ehto.

Jotta kategoriat voivat olla a priori käsitteitä, joita voidaan soveltaa ilmentymiin, vaaditaan ykseys eli apperseptio, sekä jotain, joka vaatii a priori synteessin. Ilman kumpaakaan ei olisi mahdollista esittää kategorioita a priori kognitioina. Jos emme voisi soveltaa kategorioita kohteisiin, ne olisivat pelkkiä ajatuksen muotoja, eikä meille näin olisi syytä pitää kohteitamme sen mukaisina. Toisaalta ilman a priori synteesiä, emme voisi näyttää niitä kohteisiin viittaavina a priori käsitteinä. Luvussa kaksi nousi esiin kategorioiden vaikeus a priori kognitioina, sillä niille ei voitu antaa koskaan vastaavaa intuitiota, vaan niiden a priorisuuden näyttämiseen vaaditaan toinen keino, nimittäin a priori synteesi. Näimme subjektiivisessa deduktiossa, kuinka ajan ja avaruuden a priori intuitiot vaativat puhtaan synteessin ja nyt meillä on apperseptio takaamaan tämän synteessin yleisesti representoimisen ykseys. Kaiken synteessin ylin kiinne kohta on apperseptio, jonka mukaista ajan ja avaruuden a priori intuitioiden apprehension ja kuvittelukyvyssä tapahtuvan synteessin täytyy olla. Metafyyysisessä deduktiossa taas

representoimalla puhtaan synteesin yleisesti saimme kategoriat. Kategorioiden soveltuvuutta ei kuitenkaan voitu todistaa, sillä emme olleet varmoja, että puhdas synteesi on apperseption mukainen. Jos kuitenkin voimme käyttää ajan ja avaruuden a priori intuitioita oikeuttavaa voimaa kantavana tosiseikkana, voimme näyttää apperseption ja kuvittelukyvyn välisen yhteyden. A priori kategorioiden mukainen synteesi kuvittelukyvyssä vaaditaan ajan ja avaruuden ymmärtämiseen a priori intuitioina. Kykymme saada tietoa aistimellisuutemme puhtaista muodoista siis takaa kategorioiden mahdollisuuden a priori kohteisiin viittaavina käsitteinä.

Ylhäältä argumentin lopussa Kant selittääkin, kuinka: ”Ymmärryksessä on siis puhtaita a priori -kognitioita...” (A119) Näiden kognitioiden kerrotaan olevan kategorioita. Kognitio termin käyttö on kertovaa, sillä Kant ei ajattele ymmärryksen itse ottavan intuitioita itseensä, joten sillä ei voi kirjaimellisesti olla kognitioita tiukasti ymmärrettynä, vaan kognitiot tulisi ymmärtää laajasti, siis tässä tapauksessa käsitteinä. Kuitenkin tässä viitataan kyllä kognitioon tiukasti ymmärrettynä ja termin häilyvyys sallii Kantin ilmaista kategorioiden tulevan osoitetuksi käsitteinä, jotka voivat muodostaa kognitioita tiukasti ymmärrettynä. Voimme nyt vastata kysymykseen miksi ajatus, jossa B-deduktion ensimmäinen askel vastaa ylhäältä argumenttia, ei voi olla tosi. Huomasimme luvussa kolme, kuinka ensimmäisessä askeleessa kategoriat eivät antaneet kognitioita, vaan niiden näytettiin olevan vain *mahdollisia* kognitioita, mutta ylhäältä argumentissa ne taas antavat kognitioita, jolloin ne tuskin ovat rooliltaan samat. Samalla tämä ylhäältä argumentti rajaa kategorioiden käytön kokemuksen kohteisiin. Subjektiivisen deduktion alussa Kant kirjoittaa kategorioista:

”On täysin ristiriitaista ja mahdotonta, että käsite voitaisiin synnyttää täysin *a priori* ja että se voisi viitata kohteeseen, vaikka se ei itse kuulu mahdollisen kokemuksen käsitteeseen eikä muodostu mahdollisen kokemuksen elementeistä.” (A95)

Mahdollisen kokemuksen elementit ovat tietysti puhdas synteesi ja apperseption ykseys. Puhtaalla synteessillä voidaan kuitenkin saavuttaa oikeudellisesti viittaavuus vain ajassa ja avaruudessa oleviin kohteisiin, eikä kategorioilla ole näin oikeudellista soveltamista näiden ulkopuolelle. Tämän huomion tulisi näyttää ylhäältä argumentin samankaltaisuus B-deduktion lyhyen tiivistelmän §:ään 24 liittämämme kohdan kanssa, jossa puhuttiin kategorioiden esittelystä ilmentymien määräytymisenä ajassa ja avaruudessa yleisesti. Jos ajatukseni a priori intuitioiden tärkeydestä ylhäältä argumentille on tosi, niin on helppoa nähdä, kuinka kuvittelukyvyn synteesin ja apperseption suhteen tarkastelu täyttää juuri tuon kohdan. Tämä näyttää kategorioiden a priori luonteen ja viittaavuuden kohteisiin, muttemme voi olla sen kanssa vielä tyytyväisiä, sillä on yhä mahdollista, että aistimellisuudessa tulisi jotakin representoiduksi, jota emme voisi tuoda transsendentaalisen apperseption alaisuuteen. Tämän huolen poistamiseen tarvitaan alhaalta argumenttia.

Ero ylhäältä argumentin apperception ja §:n 16 apperception välillä on se, että A-deduktiossa Kantilla on tukenaan transsendentaalinen kuvittelukyky ja sen a priori synteesi. Sillä kuvittelukykyyn a priori synteesi on välttämätön avaruuden ja ajan a priori intuitioille. Subjektiiivinen deduktio lähtee ajan ja avaruuden a priori intuitioista oikeuttavaa voimaa kantavina tosiasioina. B-deduktion ensimmäisen askeleen ykseydeltä tämä puuttuu. Vaikkakin transsendentaalinen apperceptio on ylhäältä argumentissa aluksi samankaltainen kuin §:ssä 16 ei tämä ole kuin subjektiiivisen deduktion transsendentaalisen apperception subjektiiivisen ehdon toteaminen ja sitten sen näyttäminen objektiivisena ehtona selvittämällä sen suhde puhtaaseen kuvittelukykyyn. Katsomme seuraavaksi voimmeko löytää samanlaisen kuvauksen B-deduktion puolelta.

5. B- deduktion §:n 24 merkitys §:lle 26 sekä suhde ylhäältä argumenttiin

Tarkastellessamme subjektiiivisen deduktion ja ensimmäisen askeleen suhdetta kiinnitimme huomiomme Kantin intuitiota koskeviin tulkinnallisiin ongelmiin ja siirtyessämme tarkastelemaan §:n 24 ja §:n 26 välistä suhdetta päädyimme samanlaisiin ongelmiin. Jos haluamme antaa mielekkään tulkinnan §:n 24 tarkoitukselle deduktiossa on meidän voitava selittää sen rooli §:ssä 26 ja miksi Kant ei voi edetä §:stä 20 suoraan §:ään 26. B-deduktion päättää syllogismi, joka on nyt syytä ottaa tarkasteluun:

“(1) Meillä on niin ulkoisen kuin sisäisenkin aistimellisen intuition *a priori* –muodot avaruuden ja ajan representaatioissa, ja ilmentymän moninaisuuden apprehension synteessin on aina oltava näiden mukaisia, koska se itse voi tapahtua vain kyseisen muodon mukaisesti. (2) Mutta avaruutta ja aikaa ei representoida *a priori* pelkästään aistimellisen intuition *muotoina* vaan itse *intuitioina* (jotka sisältävät moninaisuuden) ja siten tämän niissä olevan moninaisuuden *ykseyden* määräytymisen kera (ks. Transs. estetiikka). * (3) Näin jo moninaisuuden *synteessin ykseys* meidän ulkopuolellamme tai meissä ja siten myös *yhdistäminen*, jonka mukaista täytyy olla kaiken, minkä on tarkoitus tulla määräisesti representoiduksi avaruudessa tai ajassa, on samalla annettu *a priori* kaiken *apprehension* synteessin ehtona jo näiden intuitioiden myötä (ei niissä). (4) Tämä synteettinen ykseys ei kuitenkaan voi olla mikään muu kuin annetun *intuition* moninaisuuden yhdistämisen ykseys alkuperäisessä tietoisuudessa kategorioiden mukaisesti mutta sovellettuna *aistimelliseen intuitioomme*. (5) Siispä kaikki synteesi, jonka kautta havaintokin tulee mahdolliseksi, on kategorioiden alaista, ja koska kokemus on yhteen liitettyjen havaintojen välittämää kognitiota, niin kategoriat ovat kokemuksen mahdollisuuden ehtoja ja pätevät siten *a priori* kaikkiin kokemuksen kohteisiin.” (B160–161)

Huomamme samanlaisen rakenteen kuin §:ssä 20, nyt vain jää huomioitavaksi mikä/mitkä lause/lauseet eivät ole mahdollisia ilman §:ä 24. Ensimmäiseksi voimme sulkea pois lauseet 3 ja 5, sillä ne mitä ilmeisimmin seuraavat muista lauseista, tämä jättää lauseet 1, 2 ja 4. Lisäksi voimme sulkea pois lauseen 1, sillä se vaikuttaisi seuraavan vain suoraan apprehension määritelmästä ja transsendentaalisen estetiikan tuloksista. Jos meidän on apprehendoitava jotain avaruudessa ja ajassa oleva ilmentymää on sen noudatettava tätä muotoa. Kahdella muulla lauseella on paremmat

mahdollisuudet olla §:n 24 takaama lause. Ensinnäkin mitä neljänteen lauseeseen tulee, siinä puhutaan kategorioiden soveltamisesta aistimelliseen intuitioon. Samanlaista soveltavuutta käsitellään myös §:ssä 24. Kant kirjoittaa kuinka ymmärrys voi määrittää a priori moninaisuutta ja näin pitää apperseption ja a priori intuitioiden moninaisuuden välistä yhteyttä välttämättömänä. Tällä tavalla: “[K]ategoriat saavat pelkkinä ajatuksen muotoina objektiivisen reaalisuuden, eli niitä voidaan soveltaa kohteisiin...” (B150–151)

Eräs yritys ymmärtää tätä suhdetta on nähtävissä Beatrice Longuenessilla (2005), joka Kant - tulkinnassaan painottaa erityisesti figuratiivisen synteessin (*synthesis speciosa*) tärkeyttä. Figuratiivinen synteesi johtuu ymmärryksen vaikutuksesta aistimellisuuteen: “ymmärrys voi spontaaniutena määrittää sisäistä aistia” (B150), tämä tekee kyseisestä synteesistä kategorioiden mukaisen. Longuenesse (2005, 24) voidaan pitää konseptualistina suhteessa intuitioihin, sillä hänen tulkinnassaan synteesi tapahtuu kahdella tasolla, ensin *synthesis speciosa* siis ymmärryksen vaikutuksena aistimellisuuteen, ja ylemmällä tasolla, joka on intuitioiden subsumoimista käsitteiden alle ollen ymmärryksen yhdistämistä. Longuenesse (2005, 34) pystyy antamaan §:lle 24 tarkoituksen kun otamme huomioon §:n 26 syllogismin toiseen lauseeseen liitetyn alaviitteen:

“Avaruus, *kohteena* representoituna... sisältää enemmän kuin pelkän intuition muodon, nimittäin moninaisuuden...koostamisen yhdessä *intuitiivisessa* representaatioissa, siten että *intuition muoto* antaa pelkän moninaisuuden ja *muodollinen intuitio* representaation ykseyden.” (B161)

Kant kertoo tämä vaativan synteesiä, vaikkakin sen ykseys kuuluu aistimellisuuteen. Avaruus (ja aika) syntyvät tällaisessa tulkinnassa vasta ymmärryksen toiminnan kautta. Jos aika ja avaruus muodollisina intuitioina syntyvät vasta ymmärryksen synteessin kautta, niin tällaisessa tulkinnassa Kant voi todistaa kategorioiden soveltuvuuden kaikkiin kokemuksen kohteisiin. Kokemuksen kohteiden tullessa annetuiksi ajassa ja avaruudessa, jotka itse ovat mahdollisia vasta ymmärryksen kategorioiden mukaisen synteessin kautta. (kts. myös Longuenesse 1998, 199–227)

Paras vastaväite useisiin konseptualistisiin tulkintoihin on se, että ne ovat ristiriidassa transsendentaalisen estetiikan kanssa. Colin McLear (2015, 89–93) on argumentoinut, että sekä aistimellisuudella että ymmärryksellä on omat ykseytensä. Avaruuden intuition ykseys ei riipu sille tehdystä ymmärryksen yhdistämisestä, jolla on oma apperseptiosta alkunsa saava ykseytensä. Näin ei voi olla, koska intuition ykseys on varsin erilainen käsitteiden ykseydestä. Jälkimmäinen etenee osista kokonaisuuteen synteesillä taas edellisessä kokonaisuus edeltää osiaan. Konseptualistit usein vetoavat samaisessa alaviitteessä olevaan kohtaan, jossa Kant vaikuttaisi sanovan aistimellisuudessa olevan ykseyden tulevan mahdolliseksi ymmärryksen kautta: “se edeltää kaikkia käsitteitä, vaikka edellyttääkin synteessin.” (B161) Kuitenkin Onof ja Schulting (2015, 27–28) argumentoivat, että kyseessä on vain avaruuden ykseyden, tai heidän tapauksessaan yhtenäisyyden (*unicity*),

ymmärtäminen. Toisin sanoen avaruuden ymmärtäminen kohteena vaatii ymmärryksen synteessin, joka myötäileekin omaa tulkintaani.

A-deduktiossa kategoriat löydettiin kuvittelukyvyyn ja apperseption “välistä”, B-deduktiossa taas puhutaan objektiivisesta realiteetista, ja jos pidämme näitä deduktion kohtia samanlaisina rooliltaan, herää kysymys näiden suhteesta. Objektiivinen realiteetti on käsite, joka tulee selitetyksi vasta “Empiirisen ajattelun postulaatit”-kappaleessa. Käsitteen objektiivinen realiteetti selitetään käsitettä vastaavan kohteen mahdollisuudeksi (A220/B268). Mahdollisuus on taas yhdenmukaisuus kokemuksen muodollisten ehtojen kanssa (A218/B265), jotka ovat ristiriidattomuus sekä ajassa ja avaruudessa representoitavuus. Jos §:ssä 24 kerran kategorioiden objektiivinen reaalisuus tulee vasta todistetuksi, voimme todeta §:ssä 20 tämän olevan vielä kyseenalaista. Jos objektiivinen realiteetti todistetaan ymmärryksen kyvyllä harjoittaa apperseption mukaista synteesiä puhtaaseen a priori moninaisuuteen, niin herää kysymys tämän tarpeellisuudesta. Kuten muistamme edeltä, kategoriat saavutettiin metafysisessä deduktiossa saattamalla synteesi käsitteiksi, kuitenkin ilman minkäänlaista oikeutusta näiden käsitteiden soveltamiselle kokemuksen kohteisiin ennen §:ä 24. Kategorioilla on se vaikeus, ettemme voi löytää niitä vastaavia intuitioita, joilla empiiristen sekä ajan ja avaruuden puhtaiden käsitteiden objektiivinen realiteetti osoitetaan. §:n 24 mukaan kyky ottaa a priori moninaisuus haltuun kategorioilla on osoitus, että niillä voidaan viitata intuitioihin.

Tämän vuoksi pidän ylhäältä argumenttia ja §:ä 24 toisiinsa verrattavina. Tosin voin hyvinkin myöntää niiden perustuva jokseenkin erilaiseen todistusperiaatteeseen. B-deduktiossa Kant eksplisiittisesti puhuu itseaffektiosta, joka ei ole yhtä esillä A-deduktiossa. Jälkimmäisessä katson todistusperiaatteen perustuvan kykyymme ymmärtää siis käsitteellistä ajan ja avaruuden a priori intuitiot, mikä on kyllä osittain esillä B-deduktiossa, varsinkin, jos katsomme takaisin §:n 26 alaviitteeseen, jossa synteessin sanotaan olevan ehtona muodollisen intuition ymmärtämiseen. Ylhäältä argumentin todistus on vaikeampi hahmottaa, sillä katsoakseni Kant jo olettaa todistaneensa puhtaan kuvittelukyvyyn synteessin ja sen suhteen ajan ja avaruuden a priori intuitioiden ymmärtämiseen, eikä mainitse sitä uudelleen. Erona toimii siis se, että A-deduktiossa otamme a priori intuitiot jo annettuina, mutta B-deduktiossa näytämme, kuinka ymmärrys voi saada aikaan kuvittelukyvyyn a priori synteessin siis *synthesis speciosan*. Samalla tavalla kuin ylhäältä argumentti, §24 näyttää ymmärryksen synteessin suhteen kuvittelukykyyn ja samalla, kuinka voimme oikeutetusti sanoa kategorioiden voivan viitata kokemuksen kohteisiin.

Tämä on deduktion objektiivinen ehto niin A- kuin B-deduktiossa, muttemme ole vielä ratkaisseet kumpaan premissiin tämä pitäisi liittää. Monet varmasti haluaisivat nähdä §:n 24 tulevan liitettyksi toiseen lauseeseen, sillä siihen itseensä liitetty alaviite viittaa §:ään 24. Myönnän toki, että toisen lauseen ja tämän välillä on yhteys, mutta niin myös vaikuttaisi olevan neljännen lauseenkin välillä,

se näet saattaa vaatia §:n 24 voidakseen toimia objektiivisena ehtona. Kantin ideana on varmastikin sanoa, että trans. estetiikassa olemme todistaneet ajan ja avaruuden a priori intuitiot, jotka ovat annettuja ymmärryksestä riippumatta. Voimme tosin käsittää intuitiot vain ymmärryksellä siis ymmärtää ne tietynlaisina intuitioina, ja tämä tapahtuu aina kategorioiden avulla. Koska voimme nyt kategorioiden kautta käydä läpi koko a priori moninaisuuden ja tuoda sen apperception ykseyteen, voimme todeta kategorioiden soveltuvan kaikkiin kokemuksen kohteisiin, sillä kaiken on voitava tulla apprehentoiduksi samalla tavalla. Argumentti voitaisiin konstruoida niin, että ajattelemme toisen lauseen olevan riippuvainen §:stä 24. Sen olisi tarkoitus selittää kuinka pystymme hankkimaan avaruuden ja ajan muodollisen intuition. Toisaalta taas voimme ajatella §:n 24 näyttävän apperception ykseyden olevan ainoa muodolliselle intuitiolle ykseytensä antava taho. §24 on varmasti implisiittisesti sisällä jo toisessa lauseessa, minkä alaviite näyttää, mutta itse argumentissa vaikuttaisi kuitenkin se soveltuvan neljänteen lauseeseen. Se takaa, että kategorioita voidaan todellakin soveltaa kohteisiin, eikä ymmärryksen ykseys jää vain subjektiiviseksi.

Haluan nyt kiinnittää huomioni siihen, miten todistuksen on tarkoitus toimia. Jos katsomme ensimmäistä syllogistista päätelmää eli lauseita 1, 2 ja 3 voitaisiin se lukea konseptualistisesti. Kuten huomautin Longuenesse haluaa ajatella synthesis speciosan muovaavan aistimellisesta datasta intuitioita ja tämän todistavan kategorioiden soveltuvuuden kaikkiin kohteisiin. Tällaisessa tulkinnassa ajateltaisiin havainnon aikaansaavan synteetin tuottavan samalla intuitiot. Kuitenkin tämä voidaan lukea varsin eri tavalla. Todistus lepää toki havainnon mahdollistavan synteetin eli apprehension varassa, mutta se ei tarkoita, että synteetti on välttämätön intuitioille, vaikkakaan en välttämättä haluaisi kieltää mahdollisuutta, että synthesis speciosaa vaaditaan arvostelmien tekemiseen. Itse asiassa se sopii oikein hyvin tulkintaani, sillä silloin todistus olisi yhä vahvemmin kiinni kokemuksen mahdollisuudessa, jos ajattelemme synthesis speciosan tekevän mahdolliseksi käsitteiden soveltamisen intuitioihin samalla tavalla kuin on toimittava ajan ja avaruuden puhtaiden intuitoiden kohdalla.

Tehkäämme ensin kaksi huomiota, ensinnäkin synteettinen ykseys ja yhdistäminen ovat apprehension ehtoja. Toinen huomioitava seikka on erottelu ehtojen antamiseen intuitoiden myötä ja niissä. Konseptualisti saattaisi lukea ehtojen tulevan tässä tapauksessa ymmärryksen puolelta, mutta aion itse argumentoida sen olevan ajan ja avaruuden intuitoiden ykseys, joka rajoittaa apprehensiota. Esitystapa ei katsoakseni perustu siihen, että koska ilmentymät tulevat representoiduiksi ajassa ja avaruudessa ja voin saavuttaa kategorioiden mukaiset avaruuden ja ajan muodolliset intuitiot niin ilmentymät olisivat saman synteetin mukaisia tullessaan representoiduiksi niissä. En vetoa avaruuden ja ajan ykseyteen tai yhtenäisyyteen, kuten monet non-kognitivistit tekevät. Pikemminkin ilmentymien apprehensio tapahtuu aina ajan ja avaruuden muotojen mukaan ja jos voimme

apprehentoida nämä muodot ykseyksinä, on kaikki ilmentymien apprehensio samoin tämän ykseyden mukaista. Tämän vuoksi synteettinen ykseys ja yhdistäminen tulevat muodollisten intuitioiden myötä eikä niissä. Voin liittää tietoisuuden mihin tahansa intuitioon tehden siitä havainnon, ja jos havaintojen ehto on ykseys, joka voi olla vain apperseption kategorioiden mukainen synteesi, voimme ulottaa tämän synteessin kaikkiin ilmentymiin.

Neljäs lause lepää siis §:n 24 varassa, joka on tarpeellinen vaihe deduktiolle, sillä ilman sitä, emme olisi varmoja siitä, voiko kategorioita todella soveltaa ilmentymiin. Tämä on jo useasti käsittelemämme subjektiivisen ehdon ottamisen objektiivisena ongelma, jonka olen sanonut tulleen myöskin ylhäältä argumentissa ratkaistuksi. Tulkintani kolmannesta lauseesta myös kertoo miksi §24 on vain implisiittisesti mukana toisessa lauseessa. Jos me vain olettaisimme sen, en näe minkä takia muita lauseita tarvitaan. Sen sijaan, jos ajatellaan toisessa lauseessa paljastuvan jotain, mikä on ymmärryksestä riippumatonta, vaikkakin ajan ja avaruuden käsitteellistämiseen vaadittavaa, kuten alaviite näyttää, voidaan selittää, miksi se tunnistetaan vasta neljännessä lauseessa. Ei ole riittävää sanoa, että kaikki apprehensio on kategorioiden sekä ajan ja avaruuden mukaista, vaan on näytettävä kategorioiden soveltuvuus aikaan ja avaruuteen. *Synthesis speciosa* on siis välttämätön niin ajan ja avaruuden käsitteellistämiseksi kuin minkä tahansa muunkin kohteen ymmärtämiseksi. Ennen ymmärryksen synteesiä kohteen täytyy olla jo annettu tietoisuuteen apprehensiossa ja tämän ollessa aina *synthesis speciosan* mukaista, sillä kohteen apprehentioiminen voi tapahtua vain samalla tavalla, jolla ajan ja avaruuden *a priori* intuitiotkin apprehentoidaan *synthesis speciosan*, joka on apperseption ykseyden mukaista, avulla, niin ovat apprehentoidut kohteet aina apperseption kategorioiden mukaisen synteessin alaisia. Tämä ei tietenkään tarkoita, että *synthesis speciosa* tekee ilmentymän mahdolliseksi, vaan näyttää, kuinka pelkkä havaintomme ajassa ja avaruudessa olevasta kohteesta kykenee todistamaan kategorioiden pätemisen kaikkiin ilmentymiin eli kaikkiin kokemuksen kohteisiin.

Samanlainen rakenne on nähtävissä A-deduktion alhaalta argumentissa ja se puhuukin osaltaan tulkintani puolesta sen suhteen, että on syytä pitää §:ä 24 ehtona neljännelle lauseelle. Alhaalta argumentissa Kant ensin (A120–123) näyttää kaiken apprehension kuuluvan transsendentaalisen apperseption alaisuuteen ja jos tämä olisi tarpeeksi voisi hän pysähtyä tähän. Hän kuitenkin joutuu jatkamaan tuomalla mukaan ylhäältä argumentin tuloksen, sillä ilman sitä jäisi alhaalta argumentti pelkästään subjektiiviseksi ja se koskisi vain sitä, miten havainnot ovat suhteessa samaan transsendentaaliseen apperseption, sillä muutoin ne eivät olisi minun havaintojani. Tähän Kant (A123–125) joutuu lisäämään kuvittelukyvyyn ja apperseption suhteen voidakseen näyttää kategoriat kaikkeen apprehentoituihin sovellettaviksi.

6. Esitystapojen eroavaisuuksista

Deduktiolle voidaan näin antaa kolminainen rakenne. Ensimmäinen osa koskee kaiken kognition subjektiivisen ylimmän perustan löytämistä, kategoriat ovat kohteiden ajattelemisen ylimmät säännöt. Toinen taas samalla osoittaa kategorioiden soveltamisen mahdollisuuden ilmentymiin eli niiden objektiivisen realiteetin, selventämällä apperseption ja a priori moninaisuuden synteessin suhdetta sekä myös rajaa kategorioiden soveltamisen kokemuksen kohteisiin. Lopulta kolmas osa näyttää kategorioiden objektiivisen pätevyyden siis soveltuvuuden kaikkiin kokemuksen kohteisiin.

Esitystavan eroaminen näkyy kaikista helpoimmin transsendentaalisen estetiikan tulosten esittelemisellä eri kohdissa. Subjektiivinen deduktio etenee estetiikan tuloksista voidakseen oikeuttaa a priori synteessin eri kognitiokyvyissä. Tässä on kuitenkin ongelma sen suhteen, ettei se kykene antamaan selitystä kategorioiden vaatimalle ykseydelle kuin vasta argumentissa ylhäältä. Toisaalta B-deduktiossa ykseyttä painottavan lähestymistapansa vuoksi Kantin tarvitsee esitellä estetiikka vasta toisessa askeleessa, jossa vetoamalla ymmärryksen spontaaniuteen voidaan saavuttaa §:ssä 24 sama tulos kuin ylhäältä argumentissa. Käsittelemällä deduktion subjektiivista osaa arvostelman tarkan määritelmän kautta Kant pystyykin selkeyttämään deduktionsa rakennetta melkoisesti ja tuomaan kategoriat selkeästi osaksi deduktiotaan. Tällöin ne eivät jää yhtä mystisiksi kuin A-deduktiossa, jossa ne esitellään vasta ylhäältä argumentissa, sillä Kantilla oli suuri vaikeuksia sijoittaa niitä subjektiiviseen deduktioon. Tällöin niiden löytäminen kuvittelukyvyyn ja apperseption välistä samalla näyttää niiden objektiivisen realiteetin, taas ensimmäisessä askeleessa kategoriat esitetään ensin ilman objektiivista realiteettia, jonka ne saavat vasta §:ssä 24.

Nyt voitaisiin kysyä, miksei Kant voi vedota intuition ykseyteen A-deduktiossa? Jos kerran trans. estetiikka toimii oikeuttavaa voimaa kantavana tosiseikkana, eikö Kant voisi edetä §:n 26 tapaan muodollisen intuition ykseydestä transsendentaalisen apperseption ykseyteen? Myönnän, että deduktion voisi kenties muodostaa näinkin, mutta se ei yksin riitä, sillä Kantin on molemmissa deduktiossa voitava näyttää mielestäni kaksi asiaa. Ensinnäkin kategoriat ovat ymmärryksen yleisimmät säännöt. Ilman tätä jäisi epäselväksi, voisiko olla muita sääntöjä, joilla a priori moninaisuus voitaisiin tuoda apperseption ykseyteen. Toiseksi jos emme näytä kategorioiden kykyä tulla sovelletuksi a priori moninaisuuteen, mikä on §:n 24 ja argumentin ylhäältä tarkoitus, jäisi koko deduktio pelkän subjektiivisen pätevyyden varaan.

Näin saamme alustavan molemmat deduktion versiot yhteen sovittavan tulkinnan luonnostelman. En ole tässä tutkielmassa kuitenkaan kyennyt käsittelemään kaikkia transsendentaaliseen deduktioon liittyviä tulkinnallisia ongelmia, joten ei ole vielä selvää pystytäänkö tällaista tulkintaa todellisuudessa kannattamaan näiden ongelmien huomioimisen jälkeen.

Lähteet

- Allais, Lucy. 2009. "Kant, Non-Conceptual Content and the Representation of Space" *Journal of the History of Philosophy* 47(3): 383–413.
- Allais, Lucy. 2015. *Manifest Reality Kant's Idealism and His Realism*. Oxford University Press UK.
- Allison, Henry. 2015. *Kant's Transcendental Deduction*, Oxford: Oxford University Press.
- Barker, Michael. 2001. "The Proof Structure of Kant's A-Deduction" *Kant-Studien* 92(3): 259–282
- Gingsborg, Hannah. 2008. "Was Kant a Nonconceptualist?" *Philosophical Studies* 137(1): 65–77.
- Henrich, Dieter. 1969. "The Proof Structure of Kant's Transcendental Deduction" *The Review of Metaphysics* 22(4) 640–659.
- Henrich, Dieter. 1989. "Kant's Notion of a Deduction" Teoksessa *Kant's Transcendental Deductions: The Three Critiques and the Opus Postum*, editoinut Rickart Förster. Stanford, Stanfrord University Press.
- Kant, Immanuel. 1992. *Lectures on Logic*. Kääntänyt englanniksi J. Michael Young. Cambridge: Cambridge University Press.
- Kant, Immanuel. 2002. *Theoretical Philosophy after 1781*. Kääntäneet englanniksi Gary Hatfield, Michael Friedman, Henry Allison ja Peter Heath. Cambridge, Cambride University Press.
- Kant, Immanuel. 2013. *Puhtaan järjen kritiikki*. Suomentanut Markus Nikkarla ja Kreetta Ranki. Helsinki: Gaudeamus Oy.
- Land, Thomas. 2015. "Nonconceptualist Readings of Kant and the Transcendental Deduction" *Kantian Review* 20(1): 25–51
- Longuenesse, Beatrice. 1998. *Kant and the Capacity to Judge*, Princeton: Princeton University Press.
- Longuenesse, Beatrice. 2005. *Kant on the Human Standpoint*. Cambridge: Cambridge University Press.
- McLear, Colin. 2015. "Two Kinds of Unity in the Critique of Pure Reason" *Journal of the History of Philosophy* 53(1): 79–110.
- McLear, Colin. "Kantian Conceptualism/Nonconceptualism", The Stanford Encyclopedia of Philosophy (Summer 2020 Edition), Edward N. Zalta (ed.), URL = <<https://plato.stanford.edu/archives/sum2020/entries/kant-conceptualism/>>.

Nikkarla, Markus. 2017. *Kant's Transcendental Deductions: A New Elucidation*. Reports from the Department of Philosophy, 39. Väitöskirja, Turun yliopisto,

Onof, C. ja Schulting, D. 2015. "Space as Formal Intuition and as Form of Intuition" *The Philosophical Review* 124(1): 1–58.

Wolff, Robert Paul. 1963. *Kant's Theory of Mental Activity: A Commentary on the Transcendental Analytic of the Critique of Pure Reason*. Cambridge: Harvard University Press.